ŽVALGOMIEJI TYRIMAI IR ŽVALGYMAI VILNIUJE, TILTO G. SKLYPE NR. 17

Linas KVIZIKEVIČIUS

2002 m. LII vykdė žvalgomuosius tyrimus Tilto g. sklypo Nr. 17 P dalyje. Šioje vietoje buvo numatyta sutvarkyti skverą – atstatyti dar XX a. buvusią tvorą, besiribojančią su gatve; atkasti ir restauruoti fontaną – vandens rezervuarą; pažeminti esamą paviršių iki buvusio grindinio ir jį atstatyti. Šių tyrimų tikslas – surasti buvusį vandens rezervuarą, nustatyti akmenų grindinio lygį ir išlikimo laipsnį; išsiaiškinti tvoros pamatų būklę bei nustatyti kultūrinio sluoksnio storį ir chronologiją.

Rašytinių šaltinių duomenimis, aptariamoji vieta nuo XVI a. priklausė „pučkarnios" priemiesčiui, kuris priklausė Radviloms. Jų rūmus, buvusius į R nuo Tilto g. sklypo Nr. 17, ribojo Boguslavskio (dabar Radvilų g.) skersgatvis.

Iki šiol sklype archeologiniai tyrimai nevykdyti. Tik gretimame sklype, namo Nr. 19 rūsyje, archeologas S. Sarcevičius 1999 m. ištyrė 20 m² dydžio plotą (keturis šurfus), užfiksavo iki 280 cm storio XVI–XX a. kultūrinius sluoksnius (S. Sarcevičius, 1999 m. Vilniuje, Tilto g. Nr. 19–27 žvalgomųjų archeologinių tyrimų ataskaita, *LIIR*, f. 1, b. 3363). Tyrimų metu buvo aptiktas XVIII a. paslėptas Jono Kazimiero varinių šilingų ir Lenkijos bei Prūsijos grašių, šeštokų ir ortų lobis, kurį sudarė 15291 moneta.

2002 m. tyrimų metu skvere buvo ištirti 3 šurfai, bendro 12,7 m² ploto. Šurfas 1 kastas V, šurfas 2 – centrinėje, šurfas 3 – R skvero dalyje.

Šurfe 1 aptiktas 8 horizontų iki 330–340 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVI a. viduriu – XX a. Pirmą horizontą nuo 5 iki 40 cm storio sudarė pilkos spalvos žemės su XX a. buitinėmis ir statybinėmis šiukšlėmis bei militariniais radiniais. Po juo išsiskyrė pilkos spalvos žemių horizontas (II), nežymiai permaišytas su gelsvu smėliu. Jame buvo pavienių nedidelių akmenų (vidutiniškai 12x16x22, 15x18x20 cm dydžių) – nuardyto grindinio liekanų. Šiame horizonte rasta buitinės ir statybinės keramikos – žiestų puodų, plokštinių koklių smulkių fragmentų, metalo dirbinių, moneta. Horizonto viršutinėje dalyje (iki 90 cm nuo žemės paviršiaus) pasitaikė radinių, būdingų XIX a. – manufaktūrinės gamybos krosnies koklių, stiklo, metalo dirbinių, sagų. Giliau aptikti tik archeologiniai radiniai – buitinė ir statybinė keramika, metalo, stiklo dirbinių liekanos, būdingos XVI–XVIII a. 110 cm gylyje rastas

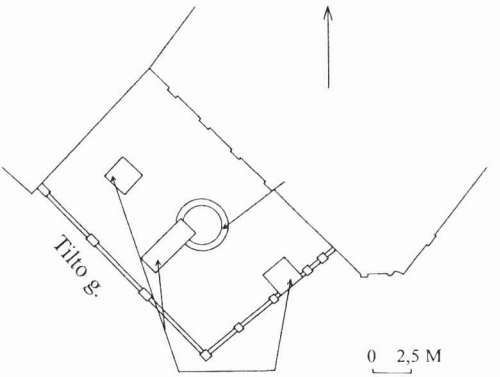

Šurfai Nr. 1–3

84 pav. Sklypo situacinis planas. *I. Keršulytės brėž.*
Fig. 84. Situational plan of the site.

Numizmatinės medžiagos sąrašą žr. L. Kvizikevičiaus str. (p. 312).

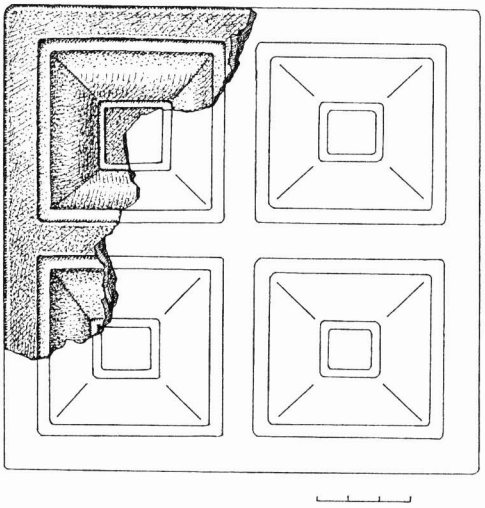

85 pav. Koklio fragmentas. *I. Keršulytės pieš.*
Fig. 85. Fragment of a tile.

varinis Jono Kazimiero šilingas visiškai nusitrynusiu vaizduliu. Horizonto 130–140 cm gylyje rasti dviejų XVII a. plokštinių koklių, puoštų herbais, fragmentai (vienas iš jų puoštas Radvilų giminės herbu – ereliu). 140–150 cm gylyje pradėjo išsiskirti griuvenų ir plūkto molio su degėsiais horizontas (III). 150 cm gylyje fiksuota plūkto molio, kombinuoto su plytomis, asla. Plytos klotos netaisyklingai Š–P kryptimi ant 5 cm storio plūkto molio pagrindo. Iš viso asloje buvo 3 sveikos plytos ir 6 pusplytės. Sveikų plytų dydžiai – 30x15x8; 29x13x8; 28x7,5 cm. Šurfo V dalyje, palei pjūvį, 140 cm gylyje atidengtos mūrinės sienos liekanos. Siena klota iš raudonos spalvos molio plytų, rištų kalkių skiediniu. Plytos stačiakampio formos (vidutiniškai 28x12x8; 27,5x11,5x8; 30x13x8,5 cm dydžių), su pirštų braukais. Aslos horizonte, 140–160 cm gylyje aptikta plokštinių ir karnizinių koklių, neglazūruotų grindų plytelių ir vienas puodo fragmentas. Ant aslos rasta moneta – Lenkijos Augusto III 175? m. grašis. Dar viena moneta aptikta 160 cm gylyje – varinis Jono Kazimiero šilingas (visiškai nusitrynusiu vaizduliu). Monetos rodo, kad aptiktas pastatas stovėjo bent jau iki XVIII a. vidurio.

Po asla, 160 cm gylyje išsiskyrė 50 cm storio juodžemio horizontas (IV), kuris tęsėsi iki 210 cm gylio (IV horizontas). Jame aptikta XVII a. buitinės keramikos, metalo dirbinių ir ypač daug gyvulių kaulų, dvi XVII a. antrosios pusės monetos (viena – varinis Jono Kazimiero šilingas). 190 cm gylyje, šalia šurfo Š sienelės, fiksuota akmenų eilė, rišta plūktu moliu – buvusio pastato pamato liekanos. Akmenys netašyti, sukrauti vienas šalia kito, vienoje eilėje (40x45; 34x38; 38x24; 40x12 cm dydžių). Po akmenimis fiksuotas plonas (3–5 cm) degėsių horizontas (V) be jokių radinių. Giliau buvo vientisas juodžemio horizontas (VI), kuriame, 250 cm gylyje, rastas XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios sidabrinis šilingas. 260 cm gylyje visame šurfe išsiskyrė vientisas juodžemio horizontas be jokių radinių. 276–283 cm gylyje išsiskyrė plonas žvyro tarpsluoksnis (VII horizontas). Po juo, nuo 280 cm gylio, aptiktas dar vienas juodžemio horizontas (VIII), kuriame, be kelių paukščių kaulų smulkių fragmentų bei buitinės ir statybinės keramikos radinių, nieko nerasta. 320 cm gylyje pasiektas gelsvas smėlis su nežymiais pilkos žemės intarpais, o 330–340 cm gylyje jis perėjo į vientisą švarų smėlį – įžemį.

Šurfe 2, po viršutiniu XX a. horizontu, 50 cm gylyje atidengta mūrinė fontano sienelė, o 90 cm gylyje – XIX–XX a. pradžios akmenų grindinio liekanos. Šurfe 3, jo Š dalyje, 40 cm gylyje atidengta mūrinio pastato siena. 200 cm gylyje visame šurfe atidengta siena, mūryta iš gelsvos ir rausvos spalvos plytų. Siena datuojama XVII–XVIII a.

Po žvalgomųjų tyrimų buvo vykdomi žvalgymo darbai – stebimas viršutinio žemės horizonto (iki 90 cm gylio) pašalinimas. Jų metu, be XIX–XX a. būdingų radinių, aptikta pavienių archeologinių radinių: keli XVI a. vidurio – XVII a. plokštinių koklių ir puodynių fragmentai bei XVII–XX a. monetų. Iš viso surasta 115 radinių.

Tyrimų medžiaga rodo, kad šioje vietoje pradėta gyventi nuo XVI a. vidurio. Mūrinis užstatymas atsirado XVII a. Tuomet statytas mūrinis gyvenamasis namas apleistas XVIII a. trečiajame–ketvirtajame ketvirčiuose.

EXPLORATIONS AND SURVEY IN TILTO STREET, IN SITE 17, IN VILNIUS

In 2002 LII carried out the survey explorations in Tilto street, in the southern part of site 17. In this place a park is going to be arranged. It was planned to rebuild the fence of the 20th century which bordered the street, to excavate and rebuild the fountain – water reservoir, to lower the current surface level down to the former ground and to restore it. The purpose of these explorations was to find the former water reservoir, to establish the level of stone cobble and its remains, to establish the status of fence foundation and thickness and chronology of the cultural layer.

During the explorations of 2002 in the park there were 3 test pits explored. The total area of them was 12.7 m^2. In total 117 finds were collected. Test pit 1 was excavated in the western part of the park, test pit 2 was excavated in the central part, test pit 3 was excavated in the C part of the park.

In test pit 1, the cultural layer of 330–340 cm thick and consisting of 8 horizons dated to the middle of the 16th century – the 20th century was found. The remains of walls of a stone building and clay floor dated to the 17th–18th centuries were detected. Also household and building pottery dated to the middle of the 16th century – the 18th century was found and in the horizon of the first half of the 17th century a lot of animal bones were collected. In test pit 2 a part of the fountain and the remains of the paving of the 19th century were found. In test pit 3 the remains of one more stone building dated to the 17th–19th centuries were detected.

ŽVALGOMIEJI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI TRAKŲ SALOS PILIES APŽVALGOS AIKŠTELĖS TERITORIJOJE IR GALVĖS EŽERO PAKRANTĖJE

Birutė LISAUSKAITĖ

2002 m. rudenį numačius atlikti Salos pilies apžvalgos aikštelės su pandusu ir pėsčiųjų taku rekonstrukciją, buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai Š Trakų miesto pusiasalio dalyje – nuo senovės karaimų gyvenamoje teritorijoje, priešais Trakų Salos pilį.

Sklypai, kurių teritorijoje vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, yra netoli jau 1515 m. minimo Geležinio arba Karaimų tilto. Kai kur istorinėje literatūroje šioje teritorijoje yra minimas gynybinis bokštas. Tikslesnių istorinių žinių apie to laikotarpio